

Értekezlet az Európában várható környezeti változásokról

/Land Use Changes in Europe: Processes of Change, Environmental Transformations and Future Patterns/

/Varsó, 1988. szeptember 5-9/

A Nemzetközi Alkalmazott Rendszerelemzési Intézet /International Institute of Applied System Analysis, rövidítve IIASA/ - melynek központja a Bécs melletti Laxenburgban van - széles körben foglalkozik az emberiség jövőjét érintő problémákkal. Ezen belül olyan előrejelzéseket készít, amelyek a várható környezeti, termelési, népesedési, szociális, kultúrális és egyéb változásokat elemzik.

Fentiek közül az egyik program az Európában várható - egyrészt lehetséges természeti változások, másrészt a fokozódó termelési hatások következtében bekövetkező - változások felmérését és előrejelzését tűzte ki célul. A természeti változások sem függetlenek a fokozódó termeléstől, így például a széndioxid-felhalmozódás az atmoszférában sem, amely jelentős mértékben befolyásolhatja az éghajlatot és ezen keresztül az emberi élet körülményeit, s nem utolsósorban a talajképződési folyamatokat. Másrészt fel kell készülni az olyan jelentős változások kihatásaira, amelyeket az egyre fokozódó kémizáció okoz, valamint a szárazföldi és tengeri anyagforgalom olyan mértékű megváltozására, amely a korábbi korszakokban ismeretlen volt.

Európa, mint az egyik legkisebb, de a vázolt folyamatoktól talán legsebezhetőbb kontinens, kitűnő objektum e folyamatok vizsgálására és előrejelzésére. A IIASA tagállami között számos olyan európai ország van, amelynek területén a várható hatások súlyos következményekkel járhatnak, és ugyanezen országokban rendelkezésre áll a megfelelő tudományos és technikai kapacitás a folyamatok tanulmányozására és előrejelzésére.

Ezek és hasonló okok vezették arra az Intézetet, hogy a holland kormánnyal együttműködve tanulmányokat folytasson, melyeknek első része "A Föld hasznosításának változásai Európában" címmel került kidolgozásra. A témában a IIASA és annak Lengyel Nemzeti Bizottsága közös rendezésében a Varsó melletti Radzikowban értekezletet tartottak 1988. szeptember 5-9. között, melyen a kutatásban résztvevők számoltak be az elért eredményekről.

Az értekezletet R. E. MUNN, a IIASA Környezeti Programjának vezetője nyitotta meg, majd Z. KACZMAREK, a Lengyel Tudományos Akadémia titkára üdvözölte a résztvevőket.

W. STIGLIANI "Európa környezetének jövője" című bevezető ismertetésében nemcsak az Intézet ezirányú tevékenységét vázolta, hanem a várható változások befolyásolásának egyes lehetőségeit is.

F. BROUWER és M. CHADWICK tájékoztató előadást tartottak az egész értekezlet tematikájáról "Földhasznosítási irányzatok a jövő Európájában" címmel.

A megnyitó ülés után az értekezlet tudományos anyagának ismertetése és megvitatása öt szekcióban folyt.

Az 1. szekció "A földhasznosítás főbb meghatározó tényezői" címet viselte. Az első előadó, E. W. MANNING - főleg kanadai tapasztalatokra támaszkodva - a földhasznosítás meghatározó tényezőiről és a fenntartható fejlődésről beszélt. W. H. WERHEYE /Belgium/ a földhasznosítási módszerek fő biofizikai meghatározóiról adott tájékoztatást. T. FRIEND /Kanada/ "A talajhasznosítási statisztika szerepe a természeti erőforrások számbavételében" című előadásában - ugyancsak főleg kanadai tapasztalatok alapján - gazdag felmérési anyagot adott közre.

"A földhasznosítás jelenlegi rendszerei Európában" címet viselő 2. szekció első előadását D. J. BRIGGS tartotta a geológiai információs rendszer hasznosításáról, az európai földhasználati módszerek változásának környezeti következményeiről. J. KOSTROWICKI, aki az értekezlet lengyel előkészítő bizottságát is vezette, "Az európai mezőgazdasági átalakulása és ennek környezeti hatásai" címmel tartott érdekes előadást. J. LEE /Irország/ az európai Közös Piac országaiban szerzett tapasztalatok alapján elkészített és "Földkészletek, földhasznosítás és a földek hasznosíthatósága nem agronómiai célokra" címmel megtartott előadását nagy érdeklődés kísérte.

H. KERNDORFF /NSZK/ "Földhasznosítás szemét tárolására a talajvíz-szennyeződés elkerülése mellett" címmel, míg N. BRINK /Svédország/ "A környezeti veszélyek kutatása és rendszeres mérése a mezőgazdaságban" címmel számoltak be kutatási eredményeikről.

P. VIRTANEN /Finnország/ sajátos témában vitajelleggel ismertette anyagát: "Szűkében vagyunk-e a városi területeknek?" Más problémakört tárgyalt L. RYSZKOWSKI előadása, amely "A hő- és vízmérleg szerkezetének jelenlegi és jövőbeni állapota Lengyelországban" címet kapta.

"A változások fő folyamatai" 3. szekció első előadása M. FALKENMARK /Svédország/ anyagából készült: "A vízzel kapcsolatos talajhasznosítási meghatározó tényezők, a változó hidroklimának megfelelően". I. ASELMANN /NSZK/ taglalta az atmoszférikus metán szerepét és ennek hatásait a múltban, jelenben és jövőben. L. OLDEMAN /Hollandia/ "A klímaváltozások potenciális hatása a talajerózióra", míg SZABOLCS ISTVÁN "Az európai talajok potenciális szikesedése" témakörben elért kutatási eredményeiket ismertették.

A szekció további programjában L. KAUPPI /Finnország/ "Az európai talajok potenciális savasodása", T. PACES /Csehszlovákia/ "Az ipar által előidézett savasodás, és a mezőgazdasági hatások következtében beálló eróziós változások", míg A. YAIR /Izrael/ "A környezeti hatások által történő változások a Negev sivatag klímájában" címmel tartottak előadást.

A 4. szekcióban az Európában ismeretes történelmi földhasznosítási módszerek változásairól volt szó, és e témában H. N. LE HOUEROU /Franciaország/ a mediterrán övezetet, míg S. ANDERBERG /Svédország/, N. KARAVAEVA és V. TARGULIAN /Szovjetunió/, valamint H. N. VAN LIER /Hollandia/ az országukban uralkodó viszonyokat ismertették.

A "Földhasznosítási módszerek Európában a jövőben, és a politikai vonatkozások" témakört felölelő 5. szekcióban három előadás hangzott el. P. NIJKAMP és F. SOETEMAN /Hollandia/ a talajhasznosítási módszerek dinamikájáról: szocio-ökonómiai és környezeti szempontokról szóltak a második mezőgazdasági talajhasznosítási forradalomban, míg az ugyancsak holland G. P. HEKSTRA a klímaváltozásról és a jövő talajhasznosítási rendszereiről beszélt. A rendezvény utolsó szakmai előadását M. PARRY /Anglia/ tartotta "Klímaváltozás és talajhasznosítási potenciál Európában" címmel.

A szeptember 9-i záróülésen M. J. CHADWICK és F. M. BROUWER összegezték az értekezlet eredményeit. A résztvevők egyöntetűen állást foglaltak amellett, hogy az anyagot mielőbb kiadvány formájában az érdeklődők rendelkezésére kell bocsátani. Ugyancsak egységes volt a vélemény abban a tekintetben is, hogy a vizsgálatok további szervezett folytatása is szükséges és ezt a IIASA felé javasolták.

A rendezvény programja igen zsúfolt volt, mégis élénk és éles vita alakult ki jóformán minden témában. A rendezők mindent megtettek azért, hogy a tudományos program minél kifogástalanabb legyen, és a résztvevők jól érezzék magukat. Szeptember 6-án Varsó és környékére kirándulást szerveztek, ahol a mezőgazdaság és környezetvédelem összefüggéseit mutatták be.

Az értekezlet nemcsak témájában volt úttörő jellegű, hanem az együttműködés szép példája is az egész Európát felölelő fontos kérdésben. Ez útmutatóul szolgálhat hasonló programoknak, esetleg más kontinensek felé is. Elismerés és köszönet illeti mind a IIASA illetékeseit, mind pedig a lengyel szervező bizottságot az értékes, eredményes és a résztvevők számára kellemes értekezlet előkészítéséért és sikeres lebonyolításáért.

SZABOLCS ISTVÁN

MTA Talajtani és Agrokémiai
Kutató Intézete, Budapest

Érkezett: 1988. november 10.